ČÁST REDAKČNÍ
EDITORIAL SECTION

POKROK

Dne 3. listopadu 1915

V oznamování výsledek platí
Zkouste "POKROK" nejdříve!
In Advertising Results Count.
Try "POKROK" First!

Z blízkých i dálných krajů.

POHLEDY Z BULHARSKÉ SOFIE.

Nebude bez zajímavosti podívati se v duchu do Sofie, hlavního to města země, která se tak hanebně zachovala vůči slovanským národům, ač obyvatelstvo její jest také původu slovanského, třeba že mnozí synové její volají, že tomu tak není.

První zmínka o osadě, ležící v místech dnešní Sofie, přichází ve 26. roce před Kristem, ale ve skutečnosti jest zakladatelem nynější Sofie císař Trajan, jenž osadil zde sedláky, vojenské vysloužilce a Řeky—kupce, obdařiv je právy městskými, což bylo asi v létech 98—117 po Kristu. Město se brzy vyznamenávalo nejen tím, že bylo hlavním městem Serdův, ale také svými teplými a léčivými prameny, rolnictvím a ovocnářstvím. Jmenovalo se Serdica Ulpica.

V třetím století po Kr. byla již Serdica hlavním městem provincie Dacia Mediterranea, jež zaujímala Niš, Bela Palanka, Kjustendil a Bajan, dnešní Dupnici. A od té doby také počala sláva její, a dostoupila největšího lesku ve IV. století, za panování císaře Konstantina Velikého, jenž pocházel z Niše a Serdicu si zamiloval tak, že ji chtěl povýšiti na sídelní město římské. Úmysl svůj zmařil, když dobyl Bosphoru v Byzanci. Když vládli synové jeho Konstas a Konstantin, odbýval se v Serdici veliký církevní sněm o učení Ariově. To bylo v roce 343-4. Ale již v roce 447 se sláva Serdice mění v plameny a rozvaliny. Zkázu přinesli divocí Hunové, kteří s Attilou v čele vypleníli nejen Serdicu, ale i sta míst jiných.

Na počátku středního věku o městě nebylo slyšeti. Bývalo pevností římskou, čelící proti Bulharům, až jim roku 809 padlo do rukou.

Když v roce 811 kníže Kruma zvítězil nad zbyzantským císařem Nikiforem, měli Bulhaři Serdicu již jistou a také jméno její si dle svého jazyka přizpůsobili na Sředec, což znamená středu a střed.

V X. století bylo zde již zřízeno biskupství.

Sředec svou rozkošnou a zároveň strategicky důležitou polohou byl lákadlem pro byzantské císaře a také ještě během téhož století (894. císař Vasil II. Sředec dobýval, ale byl bulharským carem Samuelem odražen. Když nad Bulharskem zase vládli císařové byzanští od roku 1018 až 1186, byla Serdica Guero přeměněna znovu na vojenské město a za vpádu do Uher a Srbska, jež podnikali vladcové rodu Komnenovců, sloužila za hlavní oporu a východiště těchto nájezdů. Obyvatelstvo ovšem nerado snášelo panství byzantské a proto asi v polovici 12. století se vzbouřilo a Byzantinci, kolem města, aby jej lépe ovládali, usadili kmen Pečenců, které dříve porazili. Byl to kmen kočující, původu turecké a do dnes lze typ jeho nalézti v značné části sedláků u paty Vitoše.

Hrozných běd se pole sofijské dočkalo ke konci 12. století, kdy uherský král Bedřich III. s velkým županem srbským Štěpánem Nemajou, za povstalého zmatku v říši byzantské, již vládl tehdy Andronik Komnen, do říše vtrhli a zle tu řádili. Nejen že vydrancovali Bělehrad a Niši, ale i Sředec se dočkal téhož osudu, odkudž odnesli jakožto hlavní kořist pozůstatky svatého Ivana Rylského a přenesli je do Ostřihomu, a tam je drželi po několik roků, až zase cizí lsak si je zpět vymohl.

Dokladem, že Sředec byl v době té boji a hrůzami zuřován, potvrdili účastníci III. křižácké výpravy, kteří v roce 1189 městem prošli a našli jej úplně zpustošené, hladovící a proto jen málo osídlené. Ovšem, že ani okolí nebylo lepší.

Velikého klidu se dočkalo město přece a sice, když je roku 1194 císař Asen dobyl na byzantských zpět. Až do 14. století panoval klid a město se zase utěšeně vyvíjelo, bohatlo a mohutnělo. Z dob těch také pochází nádherný chrám svaté Sofie, který bohatostí a velikostí tolik vynikal, že způsobil přeměnu jména města na Sofii, kteréž se za panování cara Šišmana ujalo a za pozdějšího uchvácení Turky, úplně ustálilo. V roce 1382 však již zase ve Sofii nastaly trpké doby. Turci se jej zmocnili a zůstalo již v jich drápech až do roku 1877, kdy Rusové mu svobodu a celému národu vydobyli. Přirozeně, že za dobu tu bylo skorem úplně zničeno. Co zbylo, to bylo úplně vyvráceno a rozmetáno, rozkradeno a odvezeno vojsky uherskými a polskými, které tudy prošlo za panování jich krále Vladislava III., táhnouc na Turky. To bylo v roce 1493.

Turci dobře postřehli, že poloha Sofie jest výborná pro ovládání celého Balkánu a proto ji učinili sídlem vlády a usadili tam Begler-bega, jemuž vložili pod moc 26 sandžaků — obvodů, — které spravoval. Spadalo pod jeho moc územi poloostrova balkánského, mimo Bosnu, Hercegovinu a Řecko. Město tím však pranic nezkvétalo.

Svou rozlohou překvapilo i mnohé cestovatele tehdejší, byloť složeno jen ze samých zahrad s malými domky, či spíše chýšemi, postavenými ze dřeva, slepených hlínou mazlavou a pokrytými modravými šindely. Mešity svými vysokými věžemi město ovládaly a spolu s velikými kupeckými domy činily město malebným. Jak již řečeno, za vlády Turků město nezkvétalo, ba stále více a více upadalo. Obchod, který za dřívějších dob byl v Sofii veliký, klesal rychle. Za to však se Carihrad zásoboval po Dunaji a po moři a Sofijská kupecká stezka stávala se stále opuštěnější a Sofie chudší, až obchod přes Sofii zanikl.

Úpadek města nejlépe se jeví v tom, že když v roce 1816 vyhořel saraj či palác beglerův, byl begler bey odvolán a jeho hodnost úplně zrušena. Od roku 1811 až 1837 řádil mimo to v městě a okolí krutý mor a v roce 1818 a 1856 bylo město postiženo krutými zemětřeseními. Nezbylo tedy mnoho z hrdého a bohatého kdysi města a to, co zbylo a nepodlehlo krutě přírodě, to zničili hordy Mustafa Skadderského, jenž se svými Krdžalijí se vzbouřil proti sultánovi a jeho vůdce Ali bej město, tak jako mnoho jiných, vyloupil a vypálil co vůbec ještě v něm vypáliti a zničiti mohl.

Takových ran snesło krásné město a dlouho bylo zapotřebí práce, pile a klidu, aby se zase vzpamatovalo. Jen pustě hřbitovy, zříceniny, ulice plné rozervané půdy, bláta a hnůj byly známkami, že kdysi lid tu přebýval. V roce 1857 mělo asi 20,000 obyvatelů a na 5000 domů.

Turci, jimž nebylo již dobře v 19. století v takové zřícené slávě, pomalu se z města vzdalovali a Bulhaři počali pomýšleti na svobodu a Sofie, tehdy zanedbaná, a se zřetele Turky opuštěná, hodila se jim velmi dobře k osnování plánů. Bulhaři se stali pozvolna volnějšími a přičiněním bohatého kupce Ivana Nikolajeviče Dekogla zřídili si první školu, postavenou již na moderním základu. V roce 1860, kdy došlo k odtržení od patriarchátu řeckého, hrála Sofie velikou úlohu v stanovisku bulharské církve. Také velice povzbuzovali osvobozovací a revoluční hnutí emigranti v Rumunsku, kteří houževnatě pracovali o volnost své vlasti. V roce 1873 byl v Sofii potupně ze světa sprovozen Djakon Vasil Levský z Karlova, jeden z největších a nejamělejších pracovníků za svobodu Bulharska, jenž se dostal Turkům do rukou. Co by tak řikal hrdinný vlastenec tento, kdyby viděl, jak dnes, pomocí ruskou, osvobození Bulhaři s ohavnými mučiteli jeho národa jsou spřáteleni a bijí s nimi na hrud ruského národa, jehož synové potoky krve za jejich volnost prolili. V Sofii stojí jeho pomník. Hanbou by se měl zardíti každý Bulhar při pohlédnutí na památník jeho. —

V roce 1877., za kruté zimy, 28. prosince, Rusové vtrhli do Sofie téměř bez boje. Zřízeno hned knížectví bulharské a Sofie zase povýšena, stala se hlavním městem a v roce 1878 postavena v ní ústřední správa celého zabraného území a prvního června 1879 slavnostně vjel do nového sídelního města Bulharska kníže Alexander I.

Nyní nastalo přerozování města, jehož žádné jiné město v celé Evropě v rychlém tempu přetvoření a vzrustu nepředčilo.

Kníže vjel do sídelního města, jenž sestávalo ze spustošených okrsků, rozvalených mešit, strašných chat a rozsáhlých tureckých hřbitovů. Nebezpečí číhalo za každým rohem, Rusové, kteří do Sofie vtrhli za třeskuté zimy, pod gen. Gurkem, topili dřívím, které natahali z polozbořených chat a tyto, zbaveny podpory, jen hlína zmrzlá zůstávala státi, když nastala obleva, měnily se rychle v hromádky bláta a v nich nejeden uvázl vůz a nebyl k vytažení z mazlavé půdy. Jíti v noci bylo nebezpečno, poněvadž vedle nože lupiče, také otevřené studně byly hroznou pohromou. Člověk, neznalý místa, zmizel do země, aniž by kdo věděl, kam. Kde chata zůstala přece státi, tam plno lidu a jaké následky to mělo, netřeba podotýkati.

Dnešní Sofie jest na poměry tureckými zázrakem.

Najdeme v Sofii také památky snad na všechny národnosti, které v ní hospodařily. Najdou se obyčejné při kopání staré základy loudov, starých, které zemětřesení, nebo také nepřítel zničil. Velmi mnoho památek nalézá se v národním museum sofijském.

Zbytky z chrámu sv. Sofie jsou velmi významné. Stojí skorem v samém středu města na vyvýšenině a lze je pozorovati ze značné dálky. Je to zbytek stavby cihelné s malou kopulí, dlouhou skoro 70 kroků. Chrám byl za vlády Turků mešitou a dvojí zemětřesení jej tak zle zřídilo, že není ani pomyšlení na nějakou možnou přestavbu. Nedaleko kostela stával veliký klášter, později kasárna, zničený po osvobození výbuchem prachu. Ještě starší nežli chrám sv. Sofie jest tak zvaná růžová džami; je postavena ve slohu romanském — bývalý to kostel sv. Jiří. Byla tam také svého času téloeviena "Balkánského Sokola" a pozdeji, když zanikl, skladiště medicínské rady, a konečně hrobka knížete Alexandra I. ovšem jen prozatímní. Ještě několik jiných kostelů, vlastně základů z nich, je v Sofii z dávných dob. Všechny se vyznačují tím, že mají hluboká sklepení, v nichž vlastní chrámy byly, — musilit křesťané své chrámy před Turky ukrývati. Nalezeno v nich mnoho starých ikon malovaných na dřevě, jakož i stará, zlatem a stříbrem kovaná evangelia.

Ze 100 tureckých džamijí zachovaly se jen tři. Černá džamie, která je přeměněna na kostel

ŽENY VYRÁBĚJÍ STŘELIVO.

V továrnách na střelivo ve Francii a v Anglii ženy v mnohých případech zaujaly místa mužů, kteří odebrali se na válečnou frontu. Jedna z nich je znázorněna při práci na čásovém ukazateli.

ALFRED DREYFUSS DOSUD SLOUŽÍ FRANCII.

Alfred Dreyfuss, major ve francouzské armádě, jenž v roce 1894 byl souzen a odsouzen pro velezradu, které měl se dopustiti prodejem tajných plánů francouzské válečné úradovny Němcům, nalézá se dosud ve službách svých a v příčinné válečné době byla mu úřadna jedné z pevností, která chrání hlavní město kraje proti možnému útoku nepřátelských armád. To nasvědčuje tomu, že Židovskému tomuto dostojníku podařilo se znovu získati důvěru vojenských kruhů, kterou ztratil pro těžké podezření, jež na něm tak těžce lpělo.

Před dvaceti roky Dreyfussovy zlé, méně dojížděk měl mnoho sondu

PŘEHLÍDKA ANGLICKÝCH DÍVČÍCH GARD.

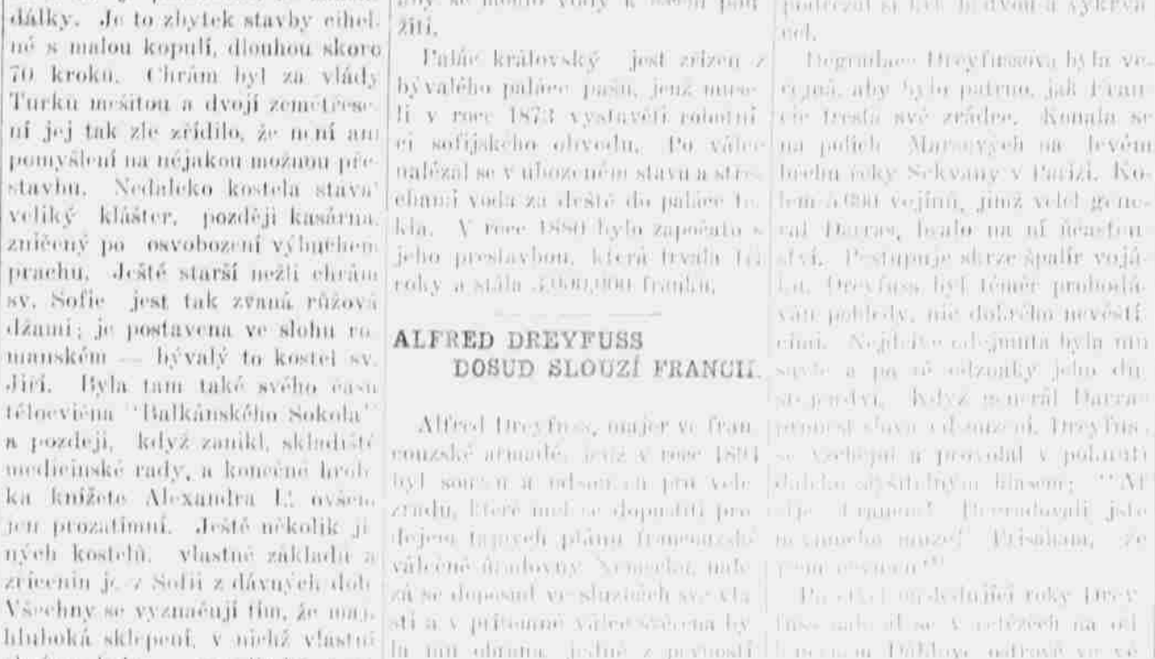

V Anglii utvořily dívky po příkladu hochů organisace, které známy jsou podle jménem dívčí gardy. Dívky učí se v těchto organisacích různým domácím pracem, což bude znamenati pro ně velký prospěch. Na obrázku našem spatřujeme vévodkyni z Marlboroughu (v bílém obleku na levo), přednášející dívčí gardu v Harrow v Anglii.

ničen, ale byl za tuto odvážlivost připraven armádní klikou do vězení.

Po tě vstoupil na jevíště Emile Zola, proslulý romanopisec francouzský. Ten postavil se na obranu židovského důstojníka a za to odsouzen byl k pokutě $6,000 a do vězení. Zola ale po tě prchl do Anglie. V roce 1898 zjistilo se, že Henry falšoval dokumenty. Rychlému to následovala jeho sebevražda, jež vyvolala velké vzrušení. V roce následujícím pak konán byl s Dreyfussem nový soud v městě Rennes, při kterém obhájce ctihodného, Labori, se vyjímal. Dreyfuss byl sice uznán nevinným, ale nebyl rehabilitován.

Dreyfuss ale, neustal ve svém úsilí, neboť toužil po tom, aby vráceno bylo mu důstojenství, které měl před svým odsouzením. Ale teprve po sedmi letech nejvyšší soud republiky zrušil rozsudek soudu v Rennes a nařídil, aby Dreyfuss připuštěn byl znovu do armády v hodnosti majora.

BYL HRABĚ WITTE OTRÁVEN?

Švédské časopisy přinášejí podrobnosti o záhadné smrti bývalého ruského premiéra, hraběte Witte, jenž byl znám pro němectví sympathicí a pracoval za uzavření brzkého zákonu války, ač mír ovšem nikoli ale pomáhal proti sobě ruskému lidu, který rozhodnut je vésti tuto válku až do konečného rozhodnutí a zdrcení síly Německa. Švédské časopisy jsou toho náhledu, že tento ruský státník "odstraněn byl z cesty" ruskou válečnou stranou a příznivci velkoknížete Mikuláše. Když Witte opustil Petrohrad, naklonil ušstředné ruskému cara k myšlence o uzavření separatního míru s Německem. Když z zemřel, bylo oznámeno, že se stal náhodou obětí otravy uhelným plynem. Praví se, že pravého zesnulého lékaře hrabě, že nyní jsou informace, které získali a z toho důvodu mimo jiné vinu slíbil že podrobí dílčí šetření a jeho výsledcích provedl. Ale toho vyšetřování nepřemýšlel a svého nového lékaře hrabě, kde Witte zemřel, neměl bylo získáno žádných informací. Majitel hotelu pro překvapil, že nebude odpovídati na žádné otázky, jelikož prý mu bylo zakázáno vyslovovati se v tomto případě a o této záležitosti s kýmkoliv jednati. Petrohradský korespondent časopisu Svenska Aftonbladet píše: "Není v Rusku člověka, který by věřil, že smrt hraběte Witte a byla náhodnou. Podezření bylo zesíleno skutečností, že policie nenašla se nalézti posluhu, který obsluhoval hraběte v hotelu ve Vilně a který zmizel hned po té, když Witte nalezen byl v bezvědomí. Tento posluha přišel z Petrohradu a byl v hotelu zaměstnán pouze dva dny."